

[Transcript] Forklart / Tina (26) er ufør og på sterke medisiner. Sykdommen rammer 1 av 10 kvinner.

Den ene dagen hadde jeg svimt av veldig dagen før, så jeg så ikke ut.

Det var bare at jeg hadde så vondt, så jeg bestilte jeg pizza på døren.

Jeg orklede ikke ut.

For Tina Andresen har smerter og haremøter med gulvet på grunn av besvimelser vært en del av verdagen siden hun var liten.

Da skrev jeg pizza på telefonen.

Trenger du hjelp er den vådelige partneret hos deg.

Det sier jo også sitt, når man er så skamslott at et pizzabud blir bekymret for deg.

Jeg bare ser ut at jeg er endometriose.

Hun er en av mange norske kvinner med endometriose.

Det er på kvelden og natten diverse smartene duker opp.

De kommer fra magen hennes område rundt livmål.

Selv om Tina aldri har født, vet hun hvor vondt det kan være.

For det har fått beskjed om at smertene kan sammenligne som jeg født.

Endometriose følger seg inn i en lang rekke med tilstander

som først og fremst rammer kvinner,

og som ikke har vært prioritert i helsevesene.

Nå feller kvinnehelseutvalget en knallhardom

over hvordan vi som samfunn har behandlet helsen til halvparten av befolkningen.

Du er på forklart fra Aftenposten, og jeg heter David McConaughey.

I dag er det 8. mars.

Tina er en 26-årig gammel jente som har flyttet hjem til faren sin, fordi hun var så dårlig.

Hun er ufør og har en trygghetsalarm rundt håndene, som hun kan trykke på når smertene blir for ille.

Da kan hjemmesykepleien i kommunen komme hjem til henne med sterke medisiner.

Tina ønsker veldig å bli mamma en gang,

men på grunn av sykdommen hennes er det ikke sikkert hun kan det.

For endometriose kan gjøre det vanskelig å bli gravit.

Annine Hallgren er journalist her i Aftenposten

og har fulgt Tina Andreessen det siste halvår.

Og tatt opptak av samtalen deres om den smertefulle sykdommen endometriose.

Når man får så vondt at gjerne siste mekanisme er å koble rett ut å si meg,

da er det som skjer med deg, ikke sant?

Ja, det er smertene som tar meg, og da har man jo så vondt,

når kroppen rett slett ikke klarer å stå i smerten lenger og bare er ok,

nå må jeg ha en downskjøtt, og da har man vondt.

Endometriose er en kronisk sykdom.

Det er vev som ligner det som er inn i slimynnen i livmorden, som vokser andre sedder i kroppen.

Det kan vokse, for eksempel, på eggleder eller eggstokker uten på livmorden, på tarmene eller på blæra.

Så mange som en av ti norske kvinner har dette.

[Transcript] Forklart / Tina (26) er ufør og på sterke medisiner. Sykdommen rammer 1 av 10 kvinner.

Og det er veldig uliggt hvordan man opplever å ha sykdommen, og hvor alvorlig det er for den enkelte. Rundt 4% av de kvinne som har dette er harte rammetagsymptomer og sterke smerter, slik som Tina. For Tina begynte det da hun fikk mensesen veldig tidlig, som syvåring, og det har ført med seg i intense smerter. Hun har fortalt at hun trodde at alle hadde vondt når de hadde mensesen, at det er normalt, og hun har holdt symptomene ganske bra, og hun har holdt symptomene ganske godt i sjakke i mange år, og brukt alt mulig av prevensjonsmidler for å dempe smertene. Og hun fortalte meg at hun trodde det var normalt å ha så vondt, og hun visste ikke om at dette kunne være noe annet. Høpen inne sker at å ha mensesen er så vondt, og jeg har helt enkelt trodde at det er samme smerte som jeg har. Nå er først noe ettertiver, skjønner at vi har totalt forskjellige smerter. Fordi de har aldri vært besvimelse eller ambulanse eller sykehus og innleggelse smertet. Tina har hatt mye smerter og mye utmattelse i mange år. Dette er faktisk vanlige symptomer på endometrose, men det er også vanlig ved andre sykdommer. I Norge tar det gjennomsnittelig syv år å få stilt diagnosen i følge endometrioseforeningen. Det er kanskje problemet at mange av de symptomene som disse kvinne har er veldig typiske, og så er de litt uklare og litt diffuse. Derfor finner man kanskje ikke alltid ut hva som feiler den. For Tina stiel er det først etter at hun hadde en operasjon for litt over et år siden at hun fikk beskje om at hun hadde endometrose. Man må jo gå inn chirurgisk, altså legge sin arkose, for å få bekreftet at det er endometriose. På sykehus i Bergen fant de endometriosevev flere steder i Tina's kropp. Ikke mye, men de fant det, og det ble fjernet. Da tenkte Tina at nå går det bra, nå er det over. Nå er smertene borte. Men det hun ikke visste var at det skulle bli verre enn noen siden. En uke etterpå så smalt med smertene og svint på rappen. Og med de nye smertene kom også øyeblikket som skulle snu opp ned på livet til Tina. Det har gått 80 minutter. Jeg tror ikke jeg kan gjøre det for. Etter 13 år som pilot, hoppet Kristine Lorang bokstavlittalt i det. Fulgte grøndedrømmen og startet bastuppedriften kok og slom. I dag kan hun skilte med nye bastur og 32 ansatte. Rheinskap er ikke det jeg er best på, så for meg er det opplagt at vi skal hjelpe her.

[Transcript] Forklart / Tina (26) er ufør og på sterke medisiner. Sykdommen rammer 1 av 10 kvinner.

Vi har en renskapsfører som forstår vår bransje, og de hjelper oss å ta i bruk automatiseringen og alle de smarte løsningene som finner seg. Det er det vi skal gjøre.

Vi har en renskapsfører som forstår vår bransje, og alle de smarte løsningene som finnes i renskapsprogrammet TripleTex. Vi har brukt TripleTex sin oppstart, og kan genuint anbefale det til andre. Nå kan du prøve det veldig fleksible renskapsprogrammet TripleTex gratis i 14 dager på TripleTex NO Gratis.

Det finnes ingen kur for endometrose.

Det er en kronisk sykdom.

Man kan operere bort dette veve for å prøve å lindre smertene.

Man kan også få smertebehandling, og det er mange som begynner på hormonbehandling for å redusere disse betennelsene og blødningene.

Det vil lindre symptomene for mange.

Men i mange tilfeller kommer dette veve tilbake.

For Tina sin del, da hun opererte, trodde hun at det skulle bli bedre, men det ble verre.

Det siste året har vært preget av veldig mye smerter, besevimelser, og hun har vært innlagt mange ganger på sykehus.

Vet legene hva det er som gjør at Tina har så mye smertene?

Det er fremdeles uklart hva som skaper disse smertene.

Og så har legene funnet antydning til en annen diagnose hos Tina, og den heter Adenomyose.

Litt anledes enn endometrose.

Adenomyose er en tilstand hvor livmorslimhinnen, som normalt klær livmordhulen, vokser inn i muskelveggen av livmord.

Det kan skapes betennelse og blødning inne i selve livmordveggen, og det kan være ekstremt smertefullt.

En kveld blir avgjøret for Tina og hvordan hun lever i dag.

Hun forteller at hun er på badet, snakker med en venin i telefonen.

Hun sier at det er noe legger på.

Nå er jeg så dårlig at nå sier jeg. Og så besvimer hun av smertene.

Og det skjer ganske ofte, men denne gangen er det anledes.

Første år er å ta telefonen, se på hva klokken er, se hvor lenge vi snakket å finne ut, og hva er tidsrummet.

Det har gått 8 minutter. Tror jeg ikke kan gjøre redd for.

Jeg kjente at jeg hadde slått meg friktig litt i hovedet, albu og skulde, men visste egentlig ingen ting om oss selv.

Så ringte jeg en bilanser, og vi kom med full utriktning.

Hun får beskjed av legene at det er lenge, og det er farlig.

Hun får beskjed om at hun ikke bør være alene lenger,

[Transcript] Forklart / Tina (26) er ufør og på sterke medisiner. Sykdommen rammer 1 av 10 kvinner.

og hun flytter hjem til faren sin i Moss,
og i dag bor hun i nabohuset til faren.
Flere jeg har snakket med trekker fram at det tar veldig lang tid å få en diagnose.
Som sagt, syv år i snitt, der man går kanskje med smetter og diffuse symptomer,
i tillegg trekkete frem at disse kvinne fort blir svingdørspasjenter.
De er innom helsevesene jemt og trutt, både før og etter de får diagnosen.
De må gjennom gynecologisk undersøker, smertebehandling, hormonbehandling,
MR og kikkelsoperasjon for å nevne noe.
Så er det mange som mener denne sykdomen ikke er prioritert i den norske helsevesene,
og at samfunnet taper milliarder hvert år når disse kvinne,
som ofte er i yrkesakt i valder, faller ut av arbeidslivet og uthandling.
De som mener at de er nødvendige,
og de som mener at endometriose har vært for laft prioritert i den norske helsevesene,
har nå fått et offentlig utvalg i ryggen.
Kjære statsråd, kjære alle som mener,
vi har oversett den store forskjell mellom kvinner og menn.
I mars i fjord oppnemte regjeringen kvinnehelseutvalget,
som skulle se både på endometriose og alle annen kvinnehelse.
Kvinnehelse er jo alt som har med underliv å gjøre,
og brist og alt som skiller oss fra menn faktisk,
så kvinnehelse er veldig mye mer enn endometriose.
Men det er ikke bare ting som har med mens og overgangsalder,
og alt som skjer under en graviditet.
Kvinnehelse er også at veldig mange av de som for eksempel brekker lårhalsen,
de er kvinner fordi de har mindre østrogen,
og det er helt elementære ting som at kvinner som får hjertinfarkt,
de har andre symptomer enn men.
Helsejournalist Tine Domru,
hvorfor ble kvinnehelseutvalget satt ned?
Det blir sattne først og fremst for å se på
om det er store forskjeller på kvinnehelse og mannehelse for å si det sånn.
Oppdage vi fikk var omfattende,
og vi brukte ganske lang tid på å få tolkere, men vi har vnt ned.
Forrige uke kom altså rapporten fra utvalget som de har jobbet med i et år.
Hva var det de kom frem til der?
De kom først og fremst frem til at kjønnsforskjellene er store, overraskende store.
De gikk gjennom alle kvinnes livssykluser fra barn til gamle,
og de oppdagede jo at det tar lengre tid for at kvinner typisk kvinnelidelser blir utredet,
for eksempel enn deometriose som Tine har snakket om.
Og det som overrasket meg mest,
det er at de økonomisk insentivene som det heter så fint,
de er ganske ulike for mange typisk kvinnesykdommer eller lidelser og andre lidelser.
For i det offentlige helsevesende så får de som behandler deg

[Transcript] Forklart / Tina (26) er ufør og på sterke medisiner. Sykdommen rammer 1 av 10 kvinner.

pengen av staten for å gjøre det, men de får betalt forskjellige satser for å behandle forskjellige ting. Så når en fastlege for eksempel snakker med en pasient om å slutt å røyke, så får legen 155 kroner av staten. Men snakker de om prævensjon med en kvinnelig pasient, så får legen 145 kroner. Og det sier jo noe om en slags status da. Hvis det stemmer sånn som dette kvinneutvalget sier og mener at kvinnehelse blir betalt dårligere, så er det jo ikke så veldig rart at det får dårligere status, og at man tenker er det der man kan kutte. Hvis man må kutte noe, og nå vet vi at norske psykus må kutte. Så dette kvinnehelseutvalget viser at ved å bruke pengesecken annerledes, kan man kanskje øke statusen på kvinnehelse. Utvalget foreslår at man skal bruke 1 milliard kroner på kvinnehelse, fordelt på 75 forskjellige tiltak. Men dette er jo ikke første gangen, det snakkes om at kvinnehelse har lav status. Kommer noe til å faktisk endres nå? Nå skal jo denne er noe uansendt ute i høring i dag på selveste kvindagen, så kommer det jo innspilt tilbake. Men det skjer jo en del ting. Blant annet er det jo nå sattegangforskning på jenter- og mensmerter. Det er jo et lite fremskritt, vil jeg mene. Jeg tror kvinner i dag har mye mer bevisst forhold til sin egen kropp og sin egen helse. Det tror jeg også er veldig viktig. Jeg tror at men er mer opptatt av kvinnehelse enn de var før, fordi vi er blitt mer likestiltet, og for en mann, de fleste menn, er det helt usannsynlig at kvinnehelse skal være mindre verdt enn annen helse. Så ja, jeg er faktisk optimist, men kvinne må være på banen, de må rope, og gutta, de må klappe og dytte kvinne frem i kampen for at vi skal være helt likestilt helsevesen også. For Tina Andresen og Andre med Endometriose er det spesielt et tiltak av utvalget 75, som kan gi håp. Nr. 38 prioriterer arbeidet med å sikre gode helsetjenester til pasienter med Endometriose. Og i følge journalist Anine Hallgren er det arbeidet allerede i gang. En overlegge jeg snakket med peker på at økt oppmerksomhet rundt kvinnehelse har ført til mer forståelse og at det er en del gode ting på vei. De har blant annet lyst ut øremerkede midler til forskning på kvinnehelse og man snakker om nasjonale retningslinjer

[Transcript] Forklart / Tina (26) er ufør og på sterke medisiner. Sykdommen rammer 1 av 10 kvinner.

for hvordan man skal behandle Endometriose og Adenomiose.
Det vil jo gjøre at legene har noe å støtte seg på
og at kvinner får mer lik oppfølging å behandle.
For Tina Andresen er det ikke så mye nytt.
En så lenge må hun leve med svært og medisnering
og så skal hun få en ny vurdering ved en svært enkning.
Det er en ting som kan være aktuelt for pasienter med samedagnose som Tina.
Noen med Endometriose og Adenomiose får nemlig limorn fjernet
for å forhoppeligvis redusere smertereplager.
Men Tina vil ikke det.
Mitt største håp å ønske i livet fra valiten er jo å bli mor
og kunne bære frem i døget barn.
Så selv om du frister innvendelig må bare ribe ut alt som er, så stopper det mye til.
Nå håper hun på bedring, mindre smerte og mer livskvalitet.
Jeg skal ikke finne meg å ha resten av minne.
Jeg skal ut og ha det gøyende, ut og jobbe, gjøre vanlige ting.
Du har hørt en podcast fra Aftenposten.
Det var Tina Dommaru som la frem kvinnehelseutvalgetspun
og Anine Halgren som fortalte om Tina Andresen.
Det er også Anine som har tatt opp lyden av Tina.
Ellers har det hørt lyd fra regjeringens nedsider.
Denne episoden er laget av producenten i Fjøland og mei David Vekoni.
Resten av forklart er Trond Odin Johansen, Philip A. Johannesborg,
Synes øhold og Anders Weberk.
Nå som du har hørt denne episoden ferdig, kan du sjekke ut
den nyeste episoden av poprådet som kom igår.
De tar blant annet for seg et viktig popkulturelt tema
som Jenny og jeg brukte hele lønnsjen på å snakke om igår.
Justin Bieber, Haley Bieber og Eksen Selina Gomez.
Hør den i Aftenposten-appen eller i podmi.
Og forklart hører du akkurat der hvor du liker å høre på podcast hver uke dag.